

Національна академія наук України
Міжвідомча координаційна рада з питань краєзнавства
при Президії НАН України
Національна спілка краєзнавців України
Національний центр «Мала академія наук України»
Український державний центр національно-патріотичного виховання,
краєзнавства і туризму учнівської молоді
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Історичне Краєзнавство

ЯК НАПИСАТИ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКУ РОБОТУ:
ЗАПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ

Видання 2-ге, доповнене

*Схвалено
Міністерством освіти і науки України*

Київ
2021

Загальна редакція:

Резент Олександр Петрович, заступник директора Інституту історії України НАН України, д-р. істор. н., професор, член-кореспондент НАН України, голова Національної спілки краєзнавців України

Редакційна колегія:

С. О. Лихота, В. І. Милько, О. Г. Мережинська, Дм. Гр. Омельченко, С.М.Борчук, Н. О. Халупко, І. М. Шевченко

Автори:

Коляда Ігор Анатолійович, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри методики навчання суспільних дисциплін і гендерної освіти історичного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова, д-р істор. наук, професор

Камбалова Яніна Миколаївна, доцент кафедри методики навчання суспільних дисциплін і гендерної освіти історичного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова, канд. пед. наук, доцент

Кириєнко Олександр Юрійович, начальник відділу з наукової роботи Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», канд. істор. наук

Рецензенти:

Зубченко Світлана Петрівна, доцент кафедри етнології та краєзнавства історичного факультету НПУ імені М. П. Драгоманова, канд. істор. наук, доцент

Вергун Сергій Іванович, вчитель історії вищої категорії, заступник директора з виховної роботи гімназії «Міленіум» № 318 м. Києва, канд. істор. наук

Рекомендовано науково-методичною радою

НЦ «Мала академія наук України» (протокол № 2 від 02.04.2019)

Схвалено Методичною радою УДЦНПВКТУМ (протокол від 02.07.2019 р. № 2)

Схвалено для використання в позашкільних навчальних закладах

Науково-методичною комісією з позашкільної освіти

Науково-методичної ради з питань освіти МОН України

(протокол № 2 від 26.06.2019)

(лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 08.07.2019 № 22.1/12-Г-593)

Рекомендовано до друку Президією Національної спілки краєзнавців України

(протокол № 2 від «14» травня 2021 р.)

K61 Історичне краєзнавство. Як написати науково-дослідницьку роботу: запитання та відповіді / І. А. Коляда, Я. М. Камбалова, О. Ю. Кириєнко; [відп. за вип. канд. філос. н. Лісовий О.В., Неділько С.В.]. — К., 2021. — 172 с., іл.

Навчально-методичний посібник має на меті допомогти здобувачам освіти, студентам, педагогічним працівникам закладів загальної середньої та позашкільної освіти у справі проведення науково-дослідницької діяльності та краєзнавчо-пошукової роботи в Малій академії наук України. У цьому навчально-методичному виданні вміщено вимоги, методичні рекомендації та поради щодо підготовки, написання, оформлення і захисту науково-дослідницьких робіт з історичного краєзнавства здобувачами освіти. Усі матеріали впорядковано як систему основних запитань, що виникають у юних науковців у процесі підготовки, оформлення та захисту наукового дослідження з історичного краєзнавства, а також відповідей і пояснень до кожного із запитань.

Зміст

Передмова 5

РОЗДІЛ I

Підготовка до написання науково-дослідницької роботи з історичного краєзнавства

3

1. Що таке історичне краєзнавство?.....11
2. Що таке наукове дослідження з історичного краєзнавства?.....13
3. Що таке проблема наукового дослідження?.....14
4. Як обрати проблему історико-краєзнавчого дослідження?.....14
5. Як правильно сформулювати проблему наукового дослідження?.....16
6. Як побудувати, оцінити й обґрунтувати наукову проблему?.....17
7. Що таке наукова учнівська робота з історичного краєзнавства?.....18
8. Яку науково-дослідницьку роботу варто подавати на секцію «Історичне краєзнавство» наукового відділення історії МАН?.....19
9. Які науково-дослідницькі роботи не приймають до розгляду на секції «Історичне краєзнавство» наукового відділення історії МАН?20
10. Які типові недоліки найчастіше трапляються під час написання учнівських науково-дослідницьких робіт?.....21
11. Із яких етапів складається процес підготовки науково-дослідницької роботи з історичного краєзнавства?.....22
12. Як правильно обрати тему учнівської науково-дослідницької роботи з історичного краєзнавства? ...23

13. Як сформулювати тему дослідження?	24
14. Як скласти план наукового дослідження?	27
15. Як визначити об'єкт дослідження?	29
16. Що таке предмет дослідження?	31
17. Як обґрунтувати актуальність дослідження?	32
18. Як визначити мету дослідження?	37
19. Як сформулювати завдання дослідження?	39
20. Як класифікують завдання наукового дослідження?	41
21. У чому полягає наукова новизна дослідження?	41
22. Що таке методи наукового дослідження?	43
23. Які методи дослідження використовують в історично-краєзнавчих дослідженнях?	46
24. Що таке історико-генетичний метод	47
25. Що можна дослідити за допомогою історико-порівняльного методу?	47
26. Що таке історико-типологічний метод?	48
27. Із якою метою застосовують історико-системний метод?	49
28. У чому полягає зміст аналітичного методу	49
29. Із якою метою застосовують історико-хронологічний метод?	50
30. Що таке синхронний метод дослідження	50
31. Що означає діахронний метод дослідження?	51
32. Із якою метою застосовують біхевіористичні методи дослідження?	51
33. У чому полягає дедуктивний метод дослідження?	51
34. Який зміст методу індукції під час дослідження?	53
35. У чому полягає метод дефініцій?	54
36. Що таке дискурс-аналіз	55
37. У чому суть контент-аналізу	56
38. Що таке цивілізаційний підхід	56
39. Що таке системний підхід	59
40. Які методологічні принципи мають стати основою дослідження?	59
41. Що означає дотримання принципу детермінізму та історизму?	60

42. Що означає дотримання принципу об'єктивності?	61
43. У чому суть принципу аксіологічності?	62
44. Що означає принцип цілісності та всебічності?	62
45. У чому полягає принцип багатовекторності?	63
46. Який зміст принципу спадкоємності?	63
47. Що таке хронологічні межі дослідження?	63
48. Як добирати джерела інформації з історичного краєзнавства?	67
49. Як правильно опрацювати підібрані літературні джерела з теми дослідження?	70
50. Як працювати в архівах, шукати потрібні документи, вивчати їх зміст? ...	72
51. Як працювати із джерелами інформації з особистих архівів?	76
52. Що таке усна історія?	78
53. Як проводити інтерв'ю для збирання матеріалів усної	79
54. Як працювати з фотодокументами?	87
55. Як проводити польове дослідження?	88
56. Як зіставляти різні джерела інформації?	91
57. Як розробляти туристичний маршрут?	93

S

Розділ II

Оформлення тексту наукового дослідження з історичного краєзнавства

1. Які загальні вимоги до оформлення тексту науково-дослідницької роботи з історичного краєзнавства?	98
--	----

---

2. Із яких етапів складається процес оформлення тексту науково-дослідницької роботи?	99
3. Якою має бути структура науково-дослідницької роботи?	99
4. Як оформити структурні частини науково-дослідницької роботи?	100
5. Як здійснити нумерацію у тексті роботи?	100
6. Як оформити тези науково-дослідницької роботи? . .	101
7. Як оформити титульний аркуш наукового дослідження?	104
8. Як оформити зміст науково-дослідницької роботи? . .	105
9. Як скласти список умовних позначень, символів, скорочень?	106
10. Що потрібно висвітлити у вступі науково-дослідницької роботи.	107
11. Що потрібно висвітлити в основній частині науково-дослідницької роботи?	108
12. Як правильно оформити таблиці у текст наукового дослідження?	110
13. Як правильно оформити ілюстрації у тексті наукового дослідження?	111
14. Як правильно оформити посилання на використані джерела?	111
15. Як правильно оформити використані у тексті дослідження цитати?	112
16. Що потрібно висвітлити у висновках науково-дослідницької роботи?	115
17. Як складати список використаних джерел?	130
18. Як правильно оформити книжки у списку використаних джерел?	131
19. Як правильно оформити багатотомний документ у списку використаних джерел?	132
20. Як правильно оформити матеріали конференцій, з'їздів у списку використаних джерел?	133
21. Як правильно оформити словники у списку використаних	133
22. Як правильно оформити атласи у списку використаних джерел?	133

---

23. Як правильно оформити законодавчі та нормативні документи у списку використаних джерел?	133
24. Як правильно оформити каталоги у списку використаних джерел?	134
25. Як правильно оформити бібліографічні покажчики у списку використаних джерел?	134
26. Як правильно оформити дисертації у списку використаних джерел?	134
27. Як правильно оформити автореферати дисертацій у списку використаних джерел?	134
28. Як правильно оформити частину книжки, періодичного продовжуваного видання у списку використаних джерел?	135
29. Як правильно оформити електронний ресурс у списку використаних джерел?	135
30. Як правильно оформити додатки до науково-дослідницької роботи?	135
31. Як підготувати мультимедійну презентацію? . . .	137
32. Як оформити буклет?	138
33. Як підготувати відгук керівника науково-дослідницької роботи?	140
34. Як скласти рецензію на науково-дослідницьку роботу?	141

Розділ III

Захист наукового дослідження з історичного краєзнавства

1. Як відбувається Всеукраїнський конкурс-захист науково-дослідницьких робіт учнів — членів Малої академії наук України?	143
2. За якими критеріями проводять заочне оцінювання учнівської науково-дослідницької роботи? . . .	145
3. Як оцінюють навчальні досягнення з базових дисциплін?	147

-
4. Що таке публічний захист наукового дослідження? 152
  5. Як підготувати текст виступу на захист наукового дослідження? 153
  6. Як ефективно провести виступ на захист науково-дослідницької роботи? 155
  7. Як правильно вести дискусію? 156
  8. Як оцінюють захист науково-дослідницьких робіт? 157
  9. Як визначають загальну суму балів, що отримали учасники у всіх розділах програми Конкурсу? 159

Розділ IV

Постерний захист наукового дослідження з історичного краєзнавства

1. Що таке постер? 160
2. Якою є структура постеру? 160
3. Яку функцію виконує постер? 160
4. Що таке постерний захист? 160
5. У чому полягає зміст спілкування між учасником конкурсу та членами журі? 161
6. Яким є регламент постерного захисту? 161
7. Які критерії оцінювання постерного захисту? 161
8. Як оцінюється постерний захист? 162
9. Як відбувається постерний захист в умовах карантинних обмежень? 162
10. Як має виглядати постер? 163
11. Що таке наукова конференція? 166
12. Якою є мета наукової конференції? 166
13. Яким є регламент організації та проведення наукової конференції? 166

---

14. Як відбувається наукова конференція в умовах карантинних обмежень?	167
15. Якими є критерії оцінювання участі у науковій конференції?	167
16. Як оцінюється участь у науковій конференції?	167
17. Як визначають загальну суму отриманих балів учасниками у всіх розділах програми Конкурсу, що відбувається у форматі постерного захисту та наукової конференції?	168
Література	170

